

Foro Territorio Rural Resiliente

SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

Mesa de traballo

Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal

Acta 1ª Xuntanza 17/03/2026

Coordina: Laboratorio do Territorio - USC

ORGANIZA

Fundación
Juana de Vega

USC LABORATE
LABORATORIO DO TERRITORIO

COLABORA

FUNDACIÓN
ROBERTO RIVAS

COLEXIO
PROFESIONAL
DE XORNALISTAS
DE GALICIA

Fundación RIA
Rede de Innovación Arousa

Autores: Laboratorio do Territorio - USC

Índice

1. Resumo executivo	3
2. Introducción	5
3. Funcionamento da mesa de traballo	5
4. Achegas preliminares ao documento de partida	5
Aspectos que algúns participantes consideraron ben recollidos.....	5
Aspectos que algúns participantes recomendaron ampliar.....	6
Aspectos que algúns participantes consideraron conflictivos ou que suscitan controversia	7
5. Priorización de temas	7
6. Síntese das conversas	8
1. Desenvolvemento de iniciativas	8
2. O problema estrutural do abandono e a seguridade xurídica	9
3. Montes veciñais como motores.....	10
4 Sensibilización, educación e concienciación.....	10
5 Da importancia de atraer e apoiar a remuda agraria	11
6. Sobre a influencia dos diferentes modelos produtivos e das cadeas de valor.....	14
7. Información sobre a propiedade e a xestión activa.....	16
8. Competencia entre usos agrarios e forestais e impacto da expansión forestal	18
7. Anexos.....	19
Participantes na Mesa.....	19
Axenda da xuntanza.....	19
Comentarios do documento de partida a través do formulario	20
Paneis	25

1. Resumo executivo

A. O problema estrutural do abandono e a seguridade xurídica

- O abandono de terras é un problema estrutural agravado pola dificultade de actuar legalmente sobre propiedades privadas abandonadas ou con titulares descoñecidos.
- A propiedade debe entenderse non só como un dereito, senón tamén como unha responsabilidade de mantemento e xestión.
- Propóñense mecanismos simplificados para permitir a xestión temporal de parcelas abandonadas por parte de colindantes activos ou terceiros interesados.
- O marco normativo actual resulta pouco áxil e pouco adaptado, polo que cómpre introducir instrumentos máis operativos para mobilizar terra abandonada.

B. Información sobre a propiedade e a mobilidade da terra

- A mobilidade da terra está limitada non só pola fragmentación, senón tamén pola opacidade da propiedade e pola dificultade para identificar titulares e condicións das parcelas.
- Faise necesario mellorar o acceso á información mediante visores, integración de bases de datos e mecanismos de investigación da titularidade en casos de interese público.
- A Lei de recuperación da terra agraria de Galicia é vista como unha ferramenta útil, pero aínda pouco áxil e insuficientemente adaptada á realidade local.
- A mobilización efectiva require combinar información, tecnoloxía, soporte legal, asesoramento especializado e mediación social de proximidade.

C. Montes veciñais como motores

- Os montes veciñais en man común teñen un alto potencial como dinamizadores territoriais e como ferramentas de xestión conxunta da terra.
- Poden contribuír a reagrupar superficie, xerar actividade económica, fixar poboación e ordenar mellor o territorio.
- Para exercer ese papel precisan máis apoio técnico, social e económico, ademais dunha actualización urxente do seu marco normativo.
- A conflitividade interna e a cuestión dos “veciños ausentes” son obstáculos centrais que cómpre abordar para reforzar a súa capacidade de actuación.

D. Desenvolvemento de iniciativas

- A falta de iniciativas non pode atribuírse só á administración, xa que tamén existe responsabilidade por parte de propietarios, comuneiros, gandeiros, técnicos e axentes locais.
- O principal déficit está na ausencia de apoio técnico e de perfís dinamizadores capaces de transformar ideas en proxectos viables e aprobables.
- Faise necesario un modelo de traballo coordinado no que o promotor achegue coñecemento do territorio, os técnicos dean viabilidade e a administración reciba propostas maduras.
- A iniciativa local e privada é clave, pero precisa estruturas estables de acompañamento que hoxe resultan insuficientes.

E. Da importancia de atraer e apoiar a remuda agraria

- A incorporación de novas persoas ao agro depende non só da rendibilidade, senón tamén da calidade de vida, das condicións laborais e da posibilidade de construír un proxecto vital no rural.
- O sector precisa modelos de acompañamento máis integrais, con formación práctica, asesoramento interdisciplinar e estruturas de proximidade.
- O acceso á terra, á vivenda, ás instalacións e á mediación segue a ser unha das grandes barreiras para a remuda agraria.
- Sen abordar de maneira específica a situación das mulleres, os coidados e a desigualdade estrutural no rural, non haberá relevo xeracional sostible.

F. Sobre a influencia dos diferentes modelos produtivos e das cadeas de valor

- Non todos os modelos produtivos ofrecen a mesma rendibilidade, as mesmas condicións laborais nin o mesmo impacto territorial.
- O produtivismo intensivo non garante mellores marxes nin mellor calidade de vida, e pode desincentivar a incorporación da mocidade.
- Modelos máis diversificados ou extensivos poden resultar máis atractivos se melloran a relación entre ingresos, esforzo, tempo e sustentabilidade territorial.
- A rendibilidade depende tamén da cadea de valor, polo que cómpre reforzar transformación, comercialización e capacidade de capturar valor no territorio.

G. Competencia entre usos agrarios e forestais e impacto da expansión forestal

- A competencia entre usos agrarios e forestais é un dos principais eixos de tensión territorial, especialmente en contextos de abandono e expansión forestal.
- Parte do debate advertiu dunha secuencia de abandono, forestación e perda difícilmente reversible de superficie agraria útil.
- O silvopastoralismo apareceu como o principal punto de encontro entre posicións agrarias e forestais, aínda que precisa máis apoio para expandirse.
- A ordenación dos usos debería guiarse pola aptitude do solo e por unha mellor análise dos impactos económicos, sociais e ambientais de cada modelo.

H. Sensibilización, educación e concienciación

- A mobilización do rural non depende só de leis e axudas, senón tamén dun cambio cultural na forma de entender a terra e a propiedade.
- A educación debe incorporar de maneira máis directa a realidade do territorio e a responsabilidade asociada á propiedade rural.
- Existe unha contradición entre a alta sensibilidade social ante os incendios e a escasa disposición a mobilizar ou xestionar terras antes de que ardan.
- A sensibilización debe servir para activar a iniciativa desde a base e superar a actitude pasiva de esperar solucións exclusivamente externas.

2. Introducción

Este documento recolle un resumo das reflexións recollidas durante a 1ª xuntanza da Mesa de traballo ‘Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal’ do Foro Territorio Rural Resiliente. A xuntanza tivo lugar no IBADER (Campus Terra – Lugo) o 17 de Marzo de 2026 e nela participaron dezanove expertos/as (ver Anexo).

No procesado da información recollida durante a xuntanza utilizáronse ferramentas de IA, tanto para a transcripción dos arquivos de audio como para a elaboración de textos de síntese. Todos os resultados obtidos foron revisados e editados posteriormente.

3. Funcionamento da mesa de traballo

A mesa de traballo componse de persoas de diferentes ámbitos profesionais e experiencia asociada á xestión de terras¹, en particular nos sectores agrogandeiro e forestal. A mesa está coordinada polo Laboratorio do Territorio (LaboraTe) da USC.

A mesa reúnese dúas veces. A primeira xuntanza foi o 17 de marzo de 2026 e a segunda terá lugar a fins de Abril. Antes da 1ª xuntanza a coordinadora elaborou e enviou ás persoas participantes un documento de partida sentando as bases da reflexión. Acompañando dito texto remitiuse un cuestionario para identificar os puntos de acordo e disenso en relación ao dito documento.

As conclusións da mesa de traballo presentarase e debateranse nunha audiencia máis ampla no evento do Foro Territorio Rural Resiliente que terá lugar o 28 de Maio na Cidade da Cultura de Galicia, en Santiago de Compostela.

4. Achegas preliminares ao documento de partida

Recóllese a continuación á síntese de achegas ao documento de partida obtidas a través do cuestionario previo. Formuláronse capturando as principais ideas forza.

En [anexo](#) preséntanse tódalas achegas do cuestionario previo na súa forma orixinal e [as fotografías](#) das achegas adicionais que se engadiron durante a xuntanza en post-its.

Aspectos que algúns participantes consideraron ben recollidos

- A explicación da **evolución do sistema agrario**, desde o rural tradicional de policultivo ata o modelo produtivo actual.

¹ O termo xestión de terras refírese ás accións, instrumentos e iniciativas que facilitan o acceso e xestión activa da terra, abordando as posibles limitacións estruturais da configuración da propiedade.

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

- **A diferenciación territorial de Galicia**, organizada en tipos de territorios con dinámicas distintas.
- **A análise das estruturas de propiedade**, e o papel que teñen na organización do territorio e na mobilidade da terra.
- A descrición da **fragmentación da propiedade** e o seu impacto na dinámica territorial e na posta en produción das terras. O problema do crecente descoñecemento da propiedade
- **desaxuste entre número de agricultores e número de propietarios**, e a rixidez asociada
- **cambio de paradigma cara ao arrendamento** como principal mecanismo de reestruturación das explotacións agrarias.
- A análise do **elevado volume de terra agraria abandonada** e das súas consecuencias económicas, paisaxísticas e en termos de risco de incendios.
- Referencia ao **reto do relevo xeracional** no sector
- As paradoxas do modelo agrario, alimentario e territorial
- A análise da **competencia entre usos agrarios e forestais**, especialmente pola expansión de especies de crecemento rápido.

Aspectos que algúns participantes recomendaron ampliar

- Sobre **as dificultades de delimitación e xestión dos MVMC**, un elemento moi relevante en determinadas zonas
- Da **fiscalidade do solo e do papel dos incentivos ou do reparto dos fondos públicos (por exemplo, subvencións da PAC)** na activación da xestión e orientación dos usos da terra.
- **Do atractivo e os apoios** existentes para **novos entrantes no sector**, da **dimensión formativa**, de dinamización a nivel local, das condicións de traballo, calidade de vida, e en particular para as mulleres.
- Sobre **os recursos, a gobernanza e a capacidade real de implementación das políticas**, en particular dos previstos na Lei de Recuperación da Terra Agraria e aqueles para actuar en situacións de titularidade complexa da terra (como propiedade descoñecida)
- **A influencia dos diferentes modelos produtivos e das cadeas de valor a nivel de rendibilidade das actividades agrarias**, o seu atractivo para á xente moza, as condicións laborais, e os beneficios reais para o territorio (por exemplo, gandería intensiva vs. Extensiva)
- Ampliar o enfoque cara **outras políticas públicas que condicionan o rural**, como servizos básicos, políticas europeas ou condicións de vida no territorio.
- **O papel dos instrumentos urbanísticos** e a expansión dos núcleos rurais e do solo urbano na mobilización da terra.
- Suxírese incorporar **exemplos concretos de actuacións ou modelos de xestión territorial**, tanto dentro como fóra de Galicia, que permitan extraer aprendizaxes e replicar boas prácticas. Tamén, indagar aprendizaxes doutros sectores económicos e identificar focos de dinamismo territorial

Aspectos que algúns participantes consideraron conflictivos ou que suscitan controversia

- **Viabilidade de canalizar terras privadas abandonadas ou con titularidade difusa (descoñecidos, herdanzas sem resolver...)** cara a novas incorporacións
- **A coherencia entre o discurso sobre a remuda xeracional e a orientación real das axudas públicas**, que adoitan concentrarse en explotacións consolidadas e sectores maduros. **Onde e a quen hai que apoiar?**
- Diferenza entre abandono do uso agrario e abandono da propiedade. Implicacións xurídicas e territoriais
- **O significado do aumento recente das compravendas e da mobilidade da terra (impulsado por determinados sectores)**, que pode responder tanto a procesos de reorganización agraria como a concentración ou expectativas especulativas
- **A capacidade institucional e a vontade real das administracións para aplicar a abondosa normativa e facela cumprir.**
- Tensión entre **o modelo tradicional de concentración parcelaria** e a necesidade de novos enfoques que integren dimensión forestal, paisaxística e territorial. **Re-estruturación parcelaria onde, para que e de que xeito?**
- **A competencia entre usos agrogandeiros e forestais**
- **Situación actual dos MVMC**, entre o seu potencial para a xestión profesionalizada e as dificultades institucionais ou organizativas que limitan o seu desenvolvemento. Intervención pública cando e para que?
- Necesidade de promover modelos de **silvicultura activa**, especialmente en territorios de litoral e baixa altitude.
- Papel das estruturas de investigación agraria na activación da xestión

5. Priorización de temas

Os seis temas priorizados para a reflexión colectiva en maior profundidade foron (ver [Anexo](#)):

- **A análise das estruturas de propiedade**, e o papel que teñen na organización do territorio e na mobilidade da terra, en particular a fragmentación e o crescente descoñecemento da propiedade (a varios niveis, tanto cuantitativos como cualitativos).
- **Viabilidade de canalizar terras privadas abandonadas ou con titularidade difusa (descoñecidos, herdanzas sen resolver...)** cara novas incorporacións.
- **Do atractivo e os apoios** existentes para **novos entrantes no sector**, da **dimensión formativa**, de dinamización a nivel local, das condicións de traballo, calidade de vida, e en particular para as mulleres.
- **A influencia dos diferentes modelos produtivos e das cadeas de valor a nivel de rendibilidade das actividades agrarias**, o seu atractivo para á xente moza, as condicións

- laborais, e os beneficios reais para o territorio (por exemplo, gandería intensiva vs. Extensiva)
- **(Falta de) coherencia entre o discurso sobre a remuda xeracional e a orientación real das axudas públicas**, que adoitan concentrarse en explotacións consolidadas e sectores maduros; xunto coa cuestión da **capacidade institucional e vontade real das administracións para aplicar a abundosa normativa** (complexa en ocasións) e facela cumprir.
 - A análise da **competencia entre usos agrarios e forestais**, especialmente pola expansión de especies de crecemento rápido.

6. Síntese das conversas

Preséntase a continuación a síntese das conversas mantidas polas persoas participantes nas tres mesas da dinámica. A dinámica seguiu o método do World Café, no que se crearon tres grupos de reflexión que rotaron, en tres roldas consecutivas, por tres mesas de debate. En cada mesa de debate a conversa focalizábase en dous dos aspectos priorizados

Primeiramente fíxose unha transcripción dos audios de cada unha das mesas, incluíndo as tres roldas de debate de cada un dos grupos que rotaron. Posteriormente, revisáronse e complementáronse coas anotacións escritas recollidas. Finalmente, fíxose un resumo narrativo dos elementos considerados de maior interese, que se estruturaron en bloques temáticos. Estes bloques temáticos non sempre corresponden cos aspectos priorizados inicialmente, dado que as conversas evolucionaron en diversas direccións.

En definitiva, o que se presenta a continuación constitúe unha versión da reflexión colectiva en torno aos aspectos de maior importancia que os participantes identificaron para acadar a mobilización e xestión activa do espazo agroforestal en Galicia.

1. Desenvolvemento de iniciativas

Existe unha tendencia a responsabilizar á administración pública pola falta de desenvolvemento de iniciativas. Os participantes sinalan que o discurso habitual consiste en reclamar actuacións externas (“deberían facer”), cando en realidade tamén hai unha responsabilidade individual e colectiva por parte dos propios propietarios, gandeiros ou axentes locais, especialmente técnicos e persoal de aconsellamento. Isto artéllase en torno a dous eixos:

- Falta de apoio técnico: Existe unha carencia de soporte para transformar ideas ou proxectos potenciais en algo tecnicamente viable e profesionalizado que a administración poida aprobar directamente. Faltan tamén perfís de asesores con capacidade real, vontade, capacidade de comunicación. Faltan dinamizadores.
- Propostas sobre bases reais: Deféndese que os propietarios ou comuneiros deben presentar proxectos concretos sobre o terreo (montes veciñais ou terras abandonadas) en lugar de esperar solucións xenéricas.

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

Destácase que hai unha carencia clara de mecanismos que permitan transformar ideas en proxectos viables. Moitas persoas poden ter intención de desenvolver iniciativas produtivas (agrarias, forestais, etc.), pero atopan dificultades á hora de materializalas, debido á falta de apoio técnico, acompañamento ou estruturas que faciliten ese proceso.

Neste sentido, propónse un modelo de traballo máis coordinado “en cadea”, no que:

- O promotor achega a idea e o coñecemento do territorio.
- Os técnicos axudan a darlle forma e viabilidade.
- A administración recibe proxectos xa estruturados.

En resumo, a iniciativa privada e local considérase clave, pero require estímulos e estruturas de apoio que hoxe son insuficientes.

2. O problema estrutural do abandono e a seguridade xurídica

O problema do abandono de terras en Galicia aparece como unha cuestión complexa tanto desde o punto de vista práctico como legal. Os participantes identifican varios elementos chave:

- A dificultade de actuar sobre propiedades privadas abandonadas, sobre todo limitacións dende o punto de vista legal.
- A existencia de parcelas con propietarios descoñecidos ou non localizables.
- A falta de instrumentos legais áxiles que permitan intervir de forma efectiva.
- Responsabilidade: A propiedade de terras non só implica dereitos, senón tamén deberes. É dicir, quen posúe unha terra ten a obriga de mantela en condicións adecuadas, especialmente en contextos de risco como os incendios forestais. Este sentido de responsabilidade está a desaparecer xeración tras xeración (nun contexto no que propietarios non exercen como xestores das súas terras).

Propónse como idea clave **permitir que os propietarios colindantes activos poidan solicitar a xestión temporal dunha parcela abandonada ó carón da súa**, mediante fórmulas como o arrendamento ou outros mecanismos legais simplificados (descártase alterar a propiedade nunha primeira fase). A proposta inclúe 3 pasos:

1. Notificación do abandono á administración, por parte do propietario colindante en activo.
2. Rexistro da parcela como abandonada.
3. Autorización para a súa xestión temporal por parte dun terceiro interesado. A administración actuaría como garante, ofrecendo cobertura legal a quen asuma a xestión activa da parcela, sen que isto signifique “roubar” a propiedade. Se o propietario aparece (por exemplo, retornando da emigración), podería reclamar a súa terra, pero esta debe estar limpa.

O obxectivo sería crear un sistema sinxelo e rápido -ou recorrer a existentes como a “comunicación previa”-, que permita mobilizar terras sen entrar en conflitos legais complexos. Instrumentos actuais como os polígonos agroforestais, que irían en liña con esta idea, percíbense como insuficientes ou pouco adaptados á realidade do territorio, de aí que sexan instrumentos pouco populares.

Este acceso a parcelas colindantes abandonadas sería tamén moi interesante para MVMC, que se salientan como propietarios con maior capacidade de activación e xestión territorial.

En xeral, a conclusión deste bloque é que o marco normativo actual non facilita a mobilización de terras abandonadas e que sería necesario introducir mecanismos máis flexibles e operativos.

3. Montes veciñais como motores

Considérase que os MVMC teñen maior potencial e capacidade para ser dinamizadores de terras, xestores territoriais.

- Poderían actuar como eixo para reagrupar e xestionar terras abandonadas xa que teñen máis capacidade que propietarios particulares individuais. Así e todo, para isto requiren apoio técnico, social e económico.
- Podería adxudicárselle dereito preferente de adquisición cando hai unha venta colindante. A contrapartida é que pode fomentar a especulación.

Porén, recoñécese que os montes veciñais poden ser unha ferramenta útil para:

- Xerar actividade económica.
- Fixar poboación.
- Xestionar maiores superficies de maneira conxunta.
- A maiores deles, outros dinamizadores que poderían ser chave son os promotores privados que teñen capacidade e interese (ex. Finsa, Fundación Juana de Vega, Fundac. Ría).

Así e todo, para traballar cos MVMC como dinamizadores territoriais, precísase abordar problemas específicos actuais. Por exemplo:

- Precísase unha actualización urxente da normativa relativa ós MVMC, que está moi obsoleta.
- Hai problemas importantes de conflitividade social en certas zonas.
- Xestionar a conflitividade cada vez máis frecuente derivada dos "veciños ausentes" (non moradores pero con dereito a voto), o que xera choques de intereses.

Finalmente, sublíñase que calquera modelo de xestión debe partir dun coñecemento real do territorio e das súas estruturas tradicionais, adaptándoas ás necesidades actuais.

4 Sensibilización, educación e concienciación

Nesta sección da conversa, os participantes salientan que a mobilización do rural non depende só de leis ou axudas, senón dun cambio profundo na mentalidade e na formación da sociedade, sobre todo nun territorio practicamente copado por propiedade privada, nunha sociedade na que a maioría de cidadáns son tamén propietarios rurais, pero que non exercen. Os puntos claves da conversa foron:

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

- A educación como pilar fundamental, aliñando co contexto real no que medran os rapaces: Proponse que a xestión do territorio e a realidade do mundo rural deberían formar parte do sistema educativo de xeito directo, suxerindo mesmo a creación dunha asignatura troncal para que os rapaces (rurais e urbanos) comprendan o valor das terras desde a escola e entendan as implicacións de ser propietarios rurais no futuro. Os rapaces de hoxe serán propietarios no futuro.
- Sensibilidade selectiva ante os incendios. Sinálase unha contradición social: a poboación está moi concienciada e é moi sensible cando hai incendios forestais, pero esa preocupación non se traduce nunha disposición para mobilizar ou ceder as terras para que sexan produtivas e estean limpas antes de que ardan.
- Concienciación sobre a propiedade: Existe a necesidade de educar na idea de que a propiedade non é só un dereito para "ter algo alí parado", senón que conleva a obriga moral e legal de mantela xestionada para non prexudicar ao conxunto da sociedade. Isto relaciónase directamente coa idea anterior da educación.
- Dinamización desde a base: Os participantes consideran que a sensibilización debe servir para que a "parte de abaixo" (os propietarios e veciños) deixe de ter unha actitude pasiva e pase a ter iniciativa propia, sen esperar a que a administración o solucione todo.

5 Da importancia de atraer e apoiar a remuda agraria

Ao longo das tres roldas, os participantes coincidiron en que a incorporación de novas persoas ao sector agrario non pode analizarse unicamente en termos de rendibilidade económica. A cuestión do atractivo do sector é moito máis complexa e está atravesada por factores materiais, sociais, formativos e culturais que condicionan de maneira decisiva a posibilidade real de iniciar e consolidar un proxecto de vida no rural. A renda importa, sen dúbida, pero non é suficiente se vai acompañada de xornadas interminables, falta de descanso, incerteza habitacional, escaso recoñecemento social e unha sensación xeral de illamento ou de sobrecarga vital.

Saliéntase a necesidade de romper coa imaxe do sector como un ámbito de dedicación absoluta, sen horarios nin marxe para a vida persoal. Os participantes subliñan que moitos dos modelos actualmente dominantes, en especial os máis intensivos, esixen unha dispoñibilidade practicamente permanente, sete días á semana, o que os converte en opcións pouco atractivas para unha poboación nova que aspira a compatibilizar traballo, vida familiar, descanso e desenvolvemento persoal. Neste sentido, a remuda xeracional non depende só de que unha actividade “dea para vivir”, senón tamén de que permita vivir ben. Reivindícase así unha redefinición do éxito agrario: non medilo exclusivamente polo tamaño da explotación, polos litros producidos ou polos quilos comercializados, senón pola capacidade de xerar unha vida digna, sostible e satisfactoria para quen a desenvolve.

Neste marco, a dimensión formativa aparece como un asunto central. O panel insiste en que segue pesando no sector a idea de que existe unha única maneira “correcta” de facer as cousas,

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

normalmente vinculada a modelos convencionais e intensivos de produción. Fronte a iso, deféndese unha formación máis aberta, diversa e adaptada á realidade de cada proxecto, capaz de acompañar tanto iniciativas convencionais como propostas alternativas, extensivas, agrocolóxicas ou mesmo fórmulas de incorporación parcial ao sector. A formación, nesta visión, non debe limitarse ao plano técnico-productivo. Ten que incluír tamén coñecementos sobre xestión económica, fiscalidade, comercialización, normativa, organización do traballo e planificación vital. Moitos novos entrantes non fracasan por falta de vontade, senón por entrar nun sistema opaco, fragmentado e pouco comprensible, no que as decisións iniciais poden ter consecuencias económicas moi serias.

Precisamente por iso, unha das críticas máis reiteradas ao longo do debate diríxese ao sistema de asesoramento existente. As oficinas agrarias e outros servizos públicos son percibidos como estruturas centradas fundamentalmente na tramitación administrativa, especialmente de expedientes vinculados á PAC, pero con escasa capacidade real para acompañar proxectos novos de maneira integral. Os participantes consideran que a “titorización” exixida formalmente polas normas europeas queda, moitas veces, nun trámite baleiro, sen contido estratéxico nin seguimento efectivo. A persoa que quere incorporarse, especialmente se non procede dunha familia agraria, ten que enfrontarse a un percorrido labiríntico entre cuestións legais, fiscais, produtivas e comerciais sen atopar unha referencia clara. Fronte a esta realidade, propónse a creación de equipos interdisciplinares de asesoramento, inspirados en modelos como o bávaro, nos que técnicos agrarios, economistas, expertos en xestión e profesionais do territorio poidan analizar os proxectos de forma conxunta e orientar decisións con base realista.

Esta necesidade enlaza directamente coa proposta, formulada en varias intervencións, de crear estruturas de proximidade estables: oficinas únicas, axencias de desenvolvemento ou dispositivos comarcais de acompañamento que eviten que o novo entrante teña que “tocar cincocentas portas” para poder poñer en marcha unha explotación. Considérase que o apoio público só será útil se está fisicamente presente no territorio, se coñece os condicionantes locais e se pode actuar como ponte entre recursos dispersos. Non abundan as ferramentas en abstracto nin as convocatorias de axudas; necesítanse persoas e institucións de proximidade capaces de orientar, traducir a burocracia e facer de mediadoras entre administración, propiedade, tecido productivo e novos proxectos.

Outro dos grandes obstáculos detectados é o acceso aos recursos materiais básicos para comezar, especialmente á terra, á vivenda e ás instalacións. Aínda que se recoñece a existencia de superficie agraria abandonada ou infrautilizada, o debate insiste en que o problema non é só xurídico ou rexistral, senón profundamente social. A propiedade da terra continúa fortemente marcada polo apego patrimonial, pola desconfianza cara ás persoas alleas á contorna e pola falta de mecanismos áxiles de intermediación. O mesmo acontece coa vivenda: mesmo cando hai interese en atraer xente nova ao rural, a ausencia dunha mínima infraestrutura habitacional converte esa aspiración nunha ficción. Sen casa onde vivir, non hai proxecto productivo que poida consolidarse. Neste punto, o panel critica que o discurso sobre a repoboación rural convive cunha realidade de casas pechadas que non se venden nin se alugan e cun mercado profundamente bloqueado.

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

Ferramentas como o Banco de Terras ou o Banco de Explotacións son valoradas como ideas necesarias, pero insuficientes no seu funcionamento actual. A crítica principal non vai dirixida á súa existencia, senón á súa lentitude, á súa desconexión cos tempos reais das persoas e á ausencia dunha figura de mediación humana que facilite os procesos. Reitérase que a transmisión dunha explotación ou o arrendamento dunha base territorial non se resolve só cunha plataforma ou cun rexistro; require confianza, acompañamento e negociación. O panel identifica como figura clave precisamente ese mediador ou mediadora capaz de poñer en relación á persoa que se xubila ou abandona a actividade coa que quere comezar, asegurando unha transición máis suave e evitando a perda de infraestruturas, coñecementos e oportunidades produtivas.

Neste escenario, cobran especial relevancia as experiencias de “test agrario” e os dispositivos que permiten iniciar a actividade de forma experimental e acompañada. Os exemplos coñecidos do País Vasco e Cataluña son vistos como referencias útiles porque ofrecen terra, ás veces vivenda, maquinaria e apoio técnico a persoas sen tradición familiar agraria, reducindo os riscos da entrada e permitindo validar os modelos de negocio antes de asumir compromisos económicos irreversibles. O mesmo principio inspira a proposta de crear centros compartidos de transformación, talleres comúns ou espazos impulsados polos concellos e outras entidades locais para facilitar o desenvolvemento de proxectos de pequena escala con valor engadido. A idea de fondo é que a remuda xeracional non se resolve a base de convocatorias illadas, senón construíndo ecosistemas locais onde talento, recursos, acompañamento e comunidade poidan conectarse.

A dimensión local, de feito, percorre toda a conversa. O panel entende que o concello, a comarca, os GDR, e o tecido asociativo, poden xogar un papel decisivo na dinamización e no asentamento de novos proxectos, sempre que contan con medios e cun marco de actuación claro. Reivindícase unha gobernanza máis pegada ao territorio, capaz de detectar oportunidades, coñecer as explotacións que poden pechar, identificar vivendas dispoñibles, crear estruturas compartidas e actuar como intermediaria social. Tamén se insiste en que a sociedade civil rural non pode limitarse a esperar solucións da administración autonómica. Os propios produtores, asociacións e colectivos deben asumir un papel activo na identificación de problemas e na formulación de propostas. Nesa liña, bótase en falta a recuperación de espazos de encontro entre produtores, como os grupos que antigamente compartían custos, resultados e aprendizaxes, xerando orgullo profesional, cohesión e capacidade de acción colectiva.

O debate tamén introduce a cuestión da integración social dos novos entrantes. En moitos contextos locais, especialmente cando se trata de persoas de fóra ou de proxectos que rompen coas prácticas dominantes, a incorporación non é só produtiva, senón tamén comunitaria. Por iso se defende que o acompañamento non debe ser unicamente técnico, senón tamén social, axudando ás novas familias a enraizarse na comunidade e reducindo o risco de abandono por falta de integración.

Xunto con todo isto, as persoas participantes outorgan unha atención particular á situación das mulleres, presentada non como un asunto sectorial secundario, senón como unha cuestión estrutural para o futuro do rural. O diagnóstico é claro: o medio rural segue a expulsar mulleres novas por mor dunha combinación de control social, falta de servizos públicos, desigual repartición dos coidados e escaso recoñecemento do seu traballo. A sobrecarga de tarefas non remuneradas,

a precariedade dos servizos de conciliación e dependencia, e a persistencia de estruturas patriarcais de propiedade e decisión fan que moitas mulleres non vexan no rural un espazo atractivo para construír a súa vida adulta.

A cuestión da titularidade compartida e do recoñecemento xurídico do traballo feminino aparece aquí como un elemento especialmente relevante. Ademais, sen políticas decididas de conciliación, coidados, titularidade efectiva, autonomía económica e visibilización do traballo reprodutivo, a masculinización do rural continuará agravándose. E con ela, tamén o declive demográfico e a dificultade de manter comunidades vivas.

6. Sobre a influencia dos diferentes modelos produtivos e das cadeas de valor

Considérase que non todos os modelos producen os mesmos efectos, nin sobre a rendibilidade, nin sobre as condicións laborais, nin sobre a capacidade de atraer á xente moza, nin tampouco sobre o impacto territorial. Vese a necesidade de abandonar visións simplificadoras e recoñecer que a estrutura produtiva escollida determina boa parte das posibilidades de futuro do rural.

A primeira cuestión que se formula é a crítica ao paradigma do produtivismo. Durante décadas instalouse a idea de que producir máis era sempre a vía cara á mellora económica, e que medrar en tamaño, intensificar e investir de forma continua constituía o camiño natural do progreso agrario. Porén, os participantes advertiron que maiores volumes de produción non se traducen necesariamente en mellores marxes, nin en maior estabilidade, nin en mellor calidade de vida. En moitos casos, o incremento produtivo vén acompañado de maiores custos fixos, máis dependencia financeira, máis necesidade de capital e máis presión sobre o tempo de traballo. A rendibilidade, por tanto, non pode avaliarse só en termos de produción bruta, senón de marxe neta e de relación entre ingresos, esforzo e riscos asumidos.

Neste contexto, os modelos intensivos son presentados como sistemas cunha elevada capacidade de produción, pero tamén como esquemas que adoitan implicar dedicación continua, forte presión inversora e dependencia de cadeas de subministración e comercialización nas que o produtor ten pouca capacidade de decisión. O resultado é que, aínda sendo modelos tecnicamente eficaces en determinados parámetros, poden xerar condicións laborais pouco atractivas e unha sensación de atrapamento que desincentiva a incorporación de novas xeracións. A xente moza, segundo se desprende das intervencións, non rexeita necesariamente o traballo agrario, pero si pode rexeitar un horizonte de hipertraballo, falta de autonomía e escasa capacidade de organizar a propia vida.

Fronte a iso, poderíanse poñer en valor outros modelos produtivos que priorizan non tanto o máximo volume, senón a sustentabilidade económica e vital da explotación. Menciónanse exemplos no sector vacún, como o pastoreo extensivo ou o mono-muxido, que permiten reducir carga de traballo, mellorar a dispoñibilidade temporal e centrarse na marxe neta máis ca na cifra bruta de litros. Estes sistemas aparecen como opcións que poden facer máis atractiva a actividade para a mocidade porque ofrecen unha relación distinta entre traballo e vida. Non se idealizan como solución universal,

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

pero si se presentan como proba de que hai alternativas viables ao modelo intensivo dominante e de que o deseño do sistema produtivo inflúe directamente na percepción de futuro do sector.

A comparación entre pequenas e grandes explotacións atravesa tamén boa parte da discusión. Os participantes critican que as políticas públicas, en especial as ligadas á modernización e aos plans de mellora, tenden a favorecer de maneira desproporcionada ás explotacións de maior tamaño e máis capitalizadas. Isto provoca unha concentración de recursos que reforza a expansión de modelos empresariais moi intensivos, mentres dificulta a supervivencia ou a posta en marcha de proxectos pequenos ou medianos, especialmente en sectores como a horta, a froita ou determinadas producións de valor engadido. O problema non é só distributivo, senón territorial: segundo o panel, son moitas veces esas pequenas e medianas explotacións as que mellor fixan poboación, diversifican a economía local, sosteñen tecido social e manteñen unha relación máis directa co territorio.

Neste sentido, a análise das cadeas de valor resulta decisiva. O debate deixa ver que a rendibilidade dunha actividade agraria non depende exclusivamente do que acontece dentro da explotación, senón tamén da posición que esta ocupa dentro da cadea de transformación e comercialización. Alí onde o produtor vende materia prima indiferenciada e ten escasa capacidade de negociación, a presión sobre prezos e marxes tende a ser moi alta. Pola contra, cando existen estruturas de transformación, comercialización organizada, diferenciación do produto ou acceso a mercados con valor engadido, a actividade pode volverse moito máis viable. O exemplo das zonas vitivinícolas é utilizado precisamente para ilustrar este punto: cando unha produción consegue construír prestixio, identidade e marxes suficientes ao longo da cadea, o sector gaña atractivo, reverte procesos de abandono e mobiliza tanto capital como relevo xeracional.

Tendo en conta o anterior a Administración non debería limitarse a subvencionar investimentos produtivos illados, senón contribuír a construír cadeas de valor máis equilibradas e eficientes. Iso inclúe apoiar centros de transformación, estruturas colectivas, mecanismos de comercialización e modelos que permitan capturar máis valor no territorio. Sen esa visión de conxunto, o risco é seguir incentivando produción sen resolver a debilidade da posición económica do produtor.

Outro aspecto salientado é a relación entre modelo produtivo e condicións laborais. O debate suxire que non todas as explotacións xeran o mesmo tipo de traballo, nin en intensidade, nin en estabilidade, nin en calidade. Os grandes modelos intensivos poden absorber moitos recursos, pero non sempre crean emprego de calidade nin melloran a vida cotiá das persoas que traballan neles. Pola contra, determinados sistemas máis diversificados, de menor escala ou máis ligados ao territorio poden ofrecer unha relación máis razoable entre esforzo, ingresos e control do tempo. Esta cuestión é clave para explicar o atractivo do sector entre a mocidade: non abonda con dicir que “hai oportunidade”, cómpre que esa oportunidade non signifique entrar nun réxime de autoexplotación permanente.

O panel tamén insiste en que os beneficios dun modelo produtivo deben medirse en relación co territorio. Non chega con que unha actividade sexa economicamente viable para unha empresa concreta se ao mesmo tempo xera escaso retorno social, pouca fixación de poboación ou impactos

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

negativos sobre a paisaxe e os recursos. Por iso se reivindicaban modelos capaces de combinar rendibilidade con funcións territoriais máis amplas, como a prevención de incendios, a conservación da biodiversidade, o mantemento de mosaicos agrarios e o aproveitamento equilibrado do solo. A gandería extensiva aparece aquí como un exemplo especialmente significativo, ao poder actuar como ferramenta de xestión territorial ao tempo que sostén actividade produtiva. Tamén se menciona a posibilidade de diversificar o territorio con cultivos alternativos ou usos combinados que contribúan á resiliencia fronte aos lumes e ao abandono.

Este enfoque integral leva a cuestionar a idea do rural como simple espazo de produción masiva. Para os participantes, o futuro pasa por entender o territorio como un ecosistema complexo no que a actividade agraria non só produce alimentos, senón que organiza a paisaxe, xera comunidade, reduce riscos ambientais e define oportunidades de vida. Desde esta perspectiva, os modelos máis valiosos non son necesariamente os que máis producen en termos absolutos, senón aqueles que conseguen articular rendibilidade económica, calidade do traballo e utilidade territorial.

Ao mesmo tempo, o debate non cae nunha oposición simplista entre intensivo e extensivo, nin entre grande e pequeno, como se un lado fose intrinsecamente virtuoso e o outro condenable. O que se defende é a necesidade de avaliar cada modelo segundo a súa capacidade real de xerar marxes suficientes, atraer persoas novas, ofrecer condicións de traballo asumibles e devolver beneficios ao territorio. O problema de fondo é que as políticas públicas e os dispositivos de apoio estiveron demasiado orientados cara a un único ideal de modernización, asociado á intensificación, á ampliación de escala e á lóxica empresarial clásica, deixando en peor posición outros modelos que poderían ser máis equilibrados desde o punto de vista social e territorial.

En consecuencia, a reflexión final do panel neste segundo eixo apunta a unha revisión profunda das prioridades públicas e sectoriais. Se o obxectivo é asegurar futuro para o rural, non abonda con soste-lo crecemento de explotacións xa consolidadas nin con medir o éxito en toneladas ou litros. Cómpre apoiar modelos produtivos e cadeas de valor que melloren realmente a posición económica das persoas produtoras, fagan a actividade máis desexable para a mocidade, reduzan a precariedade e xeren retornos colectivos para o territorio. A pregunta central, en última instancia, non é canto produce un modelo, senón que tipo de rural constrúe.

7. Información sobre a propiedade e a xestión activa

Os participantes sinalaron que o problema non é só a fragmentación parcelaria, senón tamén o crecente descoñecemento da propiedade, tanto en termos de titularidade como de localización efectiva dos propietarios, tipoloxía dos mesmos, cargas ou condicións asociadas ás parcelas. Esta falta de información dificulta a activación de terras, o desenvolvemento de proxectos produtivos e a posta en marcha de procesos de mobilidade.

Por iso, un tema recorrente foi a necesidade de mellorar o acceso á información sobre a propiedade. Formuláronse propostas como a creación de visores con datos de terras dispoñibles a nivel municipal e información sobre parcelas colindantes, aínda que tamén se apuntaron as limitacións derivadas da normativa de protección de datos. Neste contexto, defendeuse que, cando exista un

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

proxecto de mobilidade de terras con interese público, deberían habilitarse mecanismos específicos para facilitar a investigación da titularidade e o acceso á información necesaria por parte dos concellos ou doutras entidades implicadas.

Destacouse a conveniencia de mellorar a integración entre catastro, rexistro e outra información de índole local, apoiándose en ferramentas tecnolóxicas para o volcado automático de datos. Porén, insistíuse en que a tecnoloxía non é suficiente por si soa e que segue sendo imprescindible o contacto social e a mediación para acadar acordos entre propietarios, colindantes e promotores de proxectos. Nese sentido, a Lei de recuperación considérase útil na medida en que poida servir de soporte legal e procedemental, pero non substitúe a necesidade de acompañamento humano nin a construción de confianza entre as partes.

A Lei de recuperación da terra agraria de Galicia mencionouse como un marco con potencial para ordenar este tipo de procesos e para avanzar no esclarecemento da propiedade. En particular, sinalouse que pode ser unha ferramenta útil para identificar terras infrautilizadas, estruturar procedementos de mobilización e dar cobertura institucional a actuacións que, doutro modo, quedan bloqueadas pola dispersión parcelaria ou pola dificultade de localizar ás persoas titulares. Porén, tamén houbo discusión sobre a súa operatividade práctica, xa que parte da mesa considera que o seu desenvolvemento actual aínda non permite responder con suficiente axilidade ás necesidades reais do territorio. Algúns participantes, especialmente desde o ámbito local, destacaron que os concellos ven con interese os instrumentos previstos nesta norma e que poden desempeñar un papel relevante na súa activación cando existen proxectos concretos de mobilidade.

Outro elemento relevante foi a discusión sobre a escala de intervención. Algunhas achegas defenderon que actuar sobre poucos casos, con moitos recursos e seguimento intensivo, pode ofrecer máis garantías de éxito. Outras advertiron de que unha estratexia demasiado focalizada pode deixar fóra iniciativas potenciais aínda non identificadas. En todo caso, houbo coincidencia en que a intervención a pequena escala, apoiada por capital humano local e por unha Administración implicada, adoita producir avances máis rápidos e operativos. Neste marco, a aplicación da citada Lei podería resultar especialmente efectiva cando se combina con liderado local, coñecemento próximo do territorio e proxectos concretos xa maduros.

Tamén se subliñou a necesidade de ofrecer asesoramento específico ás incorporacións e ao emprendemento, especialmente en contextos de propiedade fragmentada ou pouco clara. O consenso foi que fan falta mecanismos de apoio técnico e xurídico que permitan transformar oportunidades territoriais en proxectos viables.

En paralelo, apuntouse a percepción de que unha parte da financiación pública non sempre está a xerar resultados proporcionais en termos de tempo, traballo e eficacia, o que reforza a demanda de maior eficiencia e mellor orientación dos recursos. Neste sentido, varios participantes deixaron entrever que o reto non é tanto crear constantemente novos instrumentos, senón facer máis operativos os xa existentes, entre eles a propia Lei de recuperación, adaptándoos mellor ás condicións reais da propiedade e da xestión territorial en Galicia.

8. Competencia entre usos agrarios e forestais e impacto da expansión forestal

O debate amosou posicións diverxentes, pero tamén algúns puntos de encontro.

Unha idea repetida foi que o conflito entre usos debe analizarse como un proceso evolutivo do territorio, no que o abandono da actividade agraria pode derivar en forestación e, posteriormente, na dificultade de recuperar esa superficie para usos agrarios. Parte dos participantes advertiu de que esta secuencia pode consolidar a perda de superficie agraria útil e reducir a capacidade futura de mobilización da terra.

Ao mesmo tempo, apareceron posicións favorables á liberdade de usos, segundo as cales o propietario debería manter unha ampla capacidade de decisión sobre o destino da súa terra. Esta visión foi apoiada por un sector minoritario da mesa, principalmente ligado ao ámbito forestal, e foi contestada por outros participantes que reclamaron unha maior orientación pública dos usos en función do interese territorial xeral.

O principal punto de consenso foi o valor do uso silvopastoral como fórmula de compatibilización entre as perspectivas agraria e forestal. Considerouse o único modelo capaz de reunir un apoio amplo entre posturas inicialmente enfrontadas, aínda que tamén se recoñeceu que a súa implantación segue sendo limitada e que serían necesarios máis mecanismos de fomento para expandilo. A proposta de converter todos os terreos forestais en silvopastorais non obtivo unanimidade, pero si un apoio maioritario con matices.

Outra idea relevante foi a necesidade de ter en conta a aptitude natural do solo para orientar os usos e favorecer a mobilidade da terra cara ás opcións máis acaídas en cada caso. Nesa mesma liña, formulouse a conveniencia de priorizar ou reforzar usos en función de indicadores claros relacionados coa capacidade produtiva, a prevención de incendios, a biodiversidade ou outras finalidades territoriais.

Tamén se apuntou a posibilidade de preservar terra agraria mediante permutas ou outros mecanismos que eviten a súa substitución por usos forestais. Algunhas intervencións reclamaron estimular a demanda de terra agraria fronte á forestal, ao considerar que a produción intensiva de madeira está ocupando espazos antes vinculados ás actividades agrarias tradicionais. Outras voces mostraron reservas ante intervencións demasiado restritivas e defenderon máis flexibilidade.

A cuestión económica tamén estivo presente, especialmente a través do debate sobre a regulación fiscal da venda da madeira. Esta proposta xerou división, pero serviu para introducir unha demanda máis ampla de análise sobre o reparto de beneficios, cargas, custos e externalidades entre os distintos usos do solo. Neste sentido, houbo acordo en que falta máis coñecemento e máis base empírica para comparar os efectos agrarios, forestais e mixtos sobre o territorio.

Por último, discutíronse propostas de flexibilización normativa, como unha menor rixidez dos Plans Xerais de Ordenación Municipal cando existan proxectos concretos de mobilidade de terras. Trátase dunha cuestión controvertida, pero vinculada á percepción de que certos marcos de ordenación poden dificultar procesos de reorganización territorial que contan cunha base local clara.

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

En síntese, a competencia entre usos agrarios e forestais é un dos principais eixos de tensión territorial. Non se acadou unha posición única sobre o equilibrio entre liberdade de usos e planificación pública -aínda que esta última foi maioritaria-, pero si houbo certo consenso en tres cuestións: a necesidade de considerar a aptitude do solo, a conveniencia de reforzar o silvopastoralismo como vía de compatibilización e a importancia de dispoñer de máis información sobre os impactos económicos, sociais e ambientais dos distintos usos.

7. Anexos

Participantes na Mesa

Brais	Álvarez
Domingo Daniel	Canosa Blanco
Cristina	Díaz Rodríguez
Miguel	Fernández Labrada
Paco	González
José Manuel	Iglesias Espiño
María Jesús	López López
Pablo	Lúgaro Seco
Luis	Milia Méndez
Pilar	Orol Mel
Mar	Pérez Fra
Elena	Piñeiro Sotelo
Iván	Sánchez Valiño
Xusto	Sánchez Varela
José	Taboada
Marcos	Vázquez Marey
Carlos	Vila Pillado
Eloi	Villada Legaspi
Daniel	Villapol Valea

Axenda da xuntanza

	Axenda
9.45-10.00	Chegada participantes

10.00-10.20	Benvida e introdución a mesa de traballo <ul style="list-style-type: none">- Motivación e obxectivos do Foro TRR- Obxectivos e marco organizativo da Mesa de traballo.
10.20-10.50	Presentación dos participantes
10.50-11.20	Presentación do documento de partida e síntese das respostas ao cuestionario previo.
11.20-11.40	Pausa café
11.50-12.30	Afinado e priorización de temas chave <p>Revisión e priorización dos aspectos máis importantes do documento de partida e cuestionario previo</p>
12.30-13.40	Temas críticos para orientar accións concretas <p>Sesión interactiva sobre os temas priorizados</p>
13.40-14.00	Orientacións cara a 2ª xuntanza e peche da xornada

Comentarios do documento de partida a través do formulario

Que aspectos están ben recollidos e son fundamentais do documento de partida (tres aspectos máximo)?

Considero que está moi completa a análise da situación actual. Entendoa fundamental para ver novas opcións.

Estructura de la propiedad

Actividad productiva

Dificultad de acceso a la tierra

Usos da terra en Galicia e a súa evolución pasada.

As estruturas: da rixidez ao movemento silente

Gostei do documento, penso que é unha síntese estupenda da problemática vinculada a terra.

1.- Diagnose da transformación estrutural e polarización. Recóllese con detalle a evolución desde un rural tradicional de policultivo ata o actual. Unha Galicia polarizada, dividida en catro grandes grupos territoriais. 2.- Análise do desfase entre propiedade e uso. Identifícase

como un problema central que, mentras o número de agricultores descendeu, o número de propietarios rústicos mantense moi elevado, o que xera rixidez que dificulta a mobilización.

3.- Cambio de paradigma no acceso á terra. Destaca a importancia do arrendamento como mecanismo principal de reestruturación das explotacións, superando a importancia da compravenda

1. A fragmentación extrema da propiedade (micropropiedade).

O documento identifica correctamente a estrutura minifundista da propiedade como un dos condicionantes principais da mobilidade e da xestión da terra. A enorme cantidade de propietarios e parcelas dificulta os procesos de reorganización territorial e a posta en produción de superficies agrarias.

2. O abandono da terra e as súas consecuencias territoriais.

Está ben sinalado o volume moi elevado de superficie con aptitude agraria abandonada e o impacto que isto ten tanto na perda de actividade económica como no aumento do risco de incendios e na degradación da paisaxe agraria.

3. Os conflitos de uso do solo, especialmente a presión da forestación con especies de crecemento rápido.

O documento recolle de maneira acertada a competencia entre usos agrarios e forestais, especialmente en zonas onde a expansión do eucalipto condiciona a recuperación da SAU e a viabilidade de novos proxectos agrarios.

A pesar de que estes problemas están ben diagnosticados desde hai décadas, seguimos abordándoos con enfoques moi similares. Pode ser útil ampliar o marco de análise e preguntarnos se o problema de fondo non é só estrutural (fragmentación ou abandono), senón tamén económico, ligado á baixa rendibilidade de moitas actividades agrarias. Sen modelos produtivos economicamente atractivos e sostibles, a mobilización da terra seguirá sendo limitada, mesmo en contextos onde existan instrumentos públicos ou mecanismos de reorganización territorial.

Consolidar a diagnose da problemática territorial.

Visibilizar e poñer en valor experiencias.

Aumentar e cohesionar a masa crítica de axentes.

O desafío demográfico e o relevo xeracional.

Paradoxas do modelo agrario alimentario e territorio.

As estruturas: da rixidez ao movemento silente

- O limitante do descoñecemento da propiedade nos procesos de mobilización

- O nicho de mercado da produción baseada en circuitos curtos para o desenvolvemento de novas iniciativas nos territorios periurbanos.

- A insuficiencia do relevo xeracional como garante da produción de alimentos, asentamento de poboación rural e xestión do territorio.

-os desafíos e oportunidades por categorías territoriais

- abandono da propiedade

- conflitos de usos

A estrutura da Terra en Galicia, e os valores económicos de compra venda e mercado.

Desafío demográfico.
Diferenzas erritoriais
Especificacións de usos

A redución da SAU.
Evolución poblacional
Estructura do propietario

Que falta ou está infra-representado (tres aspectos máximo)?

Faltan execucións reais e que sexan replicables.

MVMC. Dificultades para su delimitación
PGOU Expansión de los núcleos rurales y del suelo urbano.
Fiscalizador del suelo

Evolución da acción pública dende un punto de vista máis amplo (servizos no rural partindo dende os básicos de medicina, banca, supermercados, internet, etc), as políticas da UE (PAC,...)

O texto centra-se em elementos que tem que ver com a mobilizaçom produtiva da terra, apunta-se tb um dos problemas fundamentais do sector agrário: a remuda. Mas boto em falta elementos que som importantes para falicitar a remuda tanto familiar como dos novos entrantes. Em síntese dous:

-o modelo de produçom intensivo no que estamos imersos oferece níveis de vida aceitáveis para as persoas moças?. E nom estou a pensar na questiom da renda, senom as condiçoms de trabalho que para mim som esenciais.

-Na medida em que o sector agrário está na Galiza mui vinculado ao território: o rural hoje é um espaço atractivo para os novos? e para as mulheres?

1.- Gobernanza e recursos para os novos instrumentos. Fálase das ferramentas da LRTAG pero o documento sinala que a súa efectividade real require una avaliación consciente e recursos que vaian máis alá da simple publicación no DOG. 2.- A dimensión social e o "saber facer". No caso de novos entrantes, indícase que a oferta formativa actual non sempre se adapta as súas necesidades. Non se aportan novas solucións. 3.- Impacto sistematizado do secotr madeireiro e gandeiro no mercado. O documento admite que non existen evidencias empíricas sistematizadas sobre como certos actores están liderando a compra de terras en determinadas zonas, o que require unha maior interpretación futura

1. A dimensión económica e a rendibilidade das actividades agrarias.

O documento analiza con detalle os condicionantes estruturais da terra (fragmentación, abandono, mobilidade ou instrumentos públicos), pero aborda menos a cuestión da viabilidade económica das actividades agrarias e forestais. Sen modelos produtivos rendibles e atractivos, especialmente para novos entrantes, a mobilización da terra pode seguir sendo limitada incluso se existen instrumentos de reorganización ou acceso.

2. O papel da demanda alimentaria e das cadeas de valor.

A análise céntrase principalmente na oferta de terra e na súa organización territorial, pero podería incorporarse con máis forza a perspectiva da cadea agroalimentaria e das oportunidades de mercado, que condicionan en gran medida que usos da terra resultan realmente viables.

3. A incorporación de enfoques e solucións procedentes doutros sectores.

O documento céntrase sobre todo en instrumentos propios da política agraria e forestal. Podería ser interesante explorar aprendizaxes doutros ámbitos económicos (por exemplo, modelos cooperativos, fórmulas de xestión colectiva, intermediación ou gobernanza presentes noutros sectores como a pesca, a construción ou mesmo a economía social), que poderían inspirar novas formas de mobilizar e xestionar a terra.

Estudo de outros asentamentos e modelos de xestión territorial.

Identificar focos de dinamismo no territorio.

Mellor reparto dos fondos públicos, tendo en conta, a xustiza Social Europea.

A debilidade da transmisión de formación e aspectos relativos á dinamización dentro das estruturas actuais

- Cara que modelo nos leva a proliferación de agroindustrias, especialmente de vacún de leite intensivo, porcino e avícola. A medio prazo garanten a xestión do territorio, cal será o modelo de residencial ou de asentamento dos propietarios e empregados, vivenda nas proximidades da explotación, diseminada, en cabeceira de comarca ou en cidades...

- O beneficio para as administracións dos distintos modelos produtivos (forestal monocultivo, bosque autoctono, abandono, hortofruticultura, gandería intensiva/extensiva...)

- Que medidas implementar para mellorar a titularidade das terras abandonadas.

O comercio das materias primas obtidas e o seu impacto no tecido da pequena empresa.

A gandería extensiva e os sistemas silvopastorais.

A educación curricular en canto a estrutura da terra e transmisión dos estudos e coñecementos existentes.

El exceso de burocracia.

El catastro

Falta afondar nas solucións, buscando incluso solucións de fora ou solucións de carácter social como mobilizar terra agraria a traves dunha reforma agraria, permita a permuta as propietarias xa non habitan o territorio

Cales son as principais controversias ou puntos de conflito que aconsellan revisarse e/ou matizarse (tres aspectos máximo)?

Ver a viabilidade de canalizar bens privados (de varios titulares ou descoñecidos) que estén abandonados ou desproveitados a "novos entrantes" ou persoas que teñan actividade rural.

Los reflejados anteriormente.

O desafío demográfico e o relevo xeracional.

Abandono do uso pero sobre todo abandono da propiedade.

O conflito de usos: agrícola & forestal

Penso que cumpre umha reflexiom profunda sobre duas questions:

-No texto fai-se referencia a complexidade normativa, que é certa. Mais compre falar sobre se na realidade há umha vontade por parte das entidades públicas de cumpri-la e fazê-la cumprir.

-Que tipo de política estamos aplicando. Que coerência há entre a preoupaçom declarada pola remuda e a inexistencia de fondos para novas instalaçons? É razoável continuar com plans de milhora de centos de miles de euros que vam a parar a granxas com grandes niveles de ingresos? A modelos produtivos que están mais que consolidados. Ou pola contra, deveria-se priorizar o apoio a outro tipo de actuaçons que permitam consolidar também outros modelos de menor escala pero com maior impacto territorial.

A dualidade e parálise dos MVMC. A pesar do seu potencial de xestión profesionalizada, existe controversia arredor do seu abandono administrativo e a necesidade de reactivalos como base para a xestión multifuncional. Por outra banda, existe un conflito entre o modelo histórico de cocentración (lento, custoso e ríxido) e a necesidade de novos enfoques que integren a dimensión forestal e paisaxística

1. A relación entre forestación e abandono agrario.

O documento sinala correctamente a expansión das plantacións forestais como un factor de competencia polo uso da terra, pero podería matizarse a relación causal entre forestación e abandono agrario. En moitos casos, a forestación non é tanto a causa do abandono como unha consecuencia da perda previa de actividade agraria e da falta de alternativas económicas para esas terras.

2. O peso relativo da estrutura da propiedade fronte a outros factores.

A fragmentación e a micropropiedade aparecen como un dos principais obstáculos para a mobilización da terra. Aínda que este diagnóstico é amplamente compartido, podería ser útil matizar ata que punto a estrutura da propiedade é o problema central ou se, en determinados contextos, factores como a rendibilidade das actividades agrarias, a falta de man de obra ou a demografía teñen un peso equivalente ou maior.

3. A interpretación das dinámicas recentes do mercado de terras.

O documento sinala o aumento recente da mobilidade de terras e das compravendas, pero este fenómeno pode ter lecturas diversas: pode indicar unha maior capacidade de reorganización do territorio agrario, pero tamén procesos de concentración, cambios de uso ou expectativas especulativas. Pode ser útil analizar con máis detalle estas dinámicas e os seus efectos territoriais a medio prazo.

Necesidade de recoñecer erros cando existen.

O debilitamento das estruturas de investigación, que inciden directamente na utilidade das terras.

Como promover ou forzar a silvicultura activa nos territorios litoral-baixa altitude?

- Herencias sin repartir.

- conflictor forestal- agrícola

-Comercio e cultura das explotacións gandeiras en extensivo.

- CMVMC como eixo central de recuperación do rural

SIMPLIFICACIÓN ADMINISTRATIVA.

GESTOR TERRITORIAL.

APOYO A LA INTEGRACION.

-Estructura da propiedade

-Mecanismos preservación terra agraria

Coñeces algunha iniciativa ou caso de boa práctica que poida servir de exemplo?

Fundación TerrEo. Con erros e acertos.

Iniciativas da mobilidade e recuperación de terras en Sober, Cualedro, algunha das aldeas modelo (todas elas con participación da administración pública)

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

Afortunadamente existen centos de exemplos de gandeiros/as e agricultores/as que están a apostar por outros modelos, e sobre todo tratando de construír opcións produtivas en espazos que correm un risco certo de quedar abandonados.

Baseados en realidade territorial diferente a Galicia, os espazos test agrarios cataláns (de orixe francés). Outros deles, MVMC exemplos de boas prácticas (Baroña, Couso - Vincios...)

Non coñezo en profundidade, pero hai dúas iniciativas que a priori creo que poden ser interesantes: Emilia-Romagna (Italia) e Almenland (Austria).

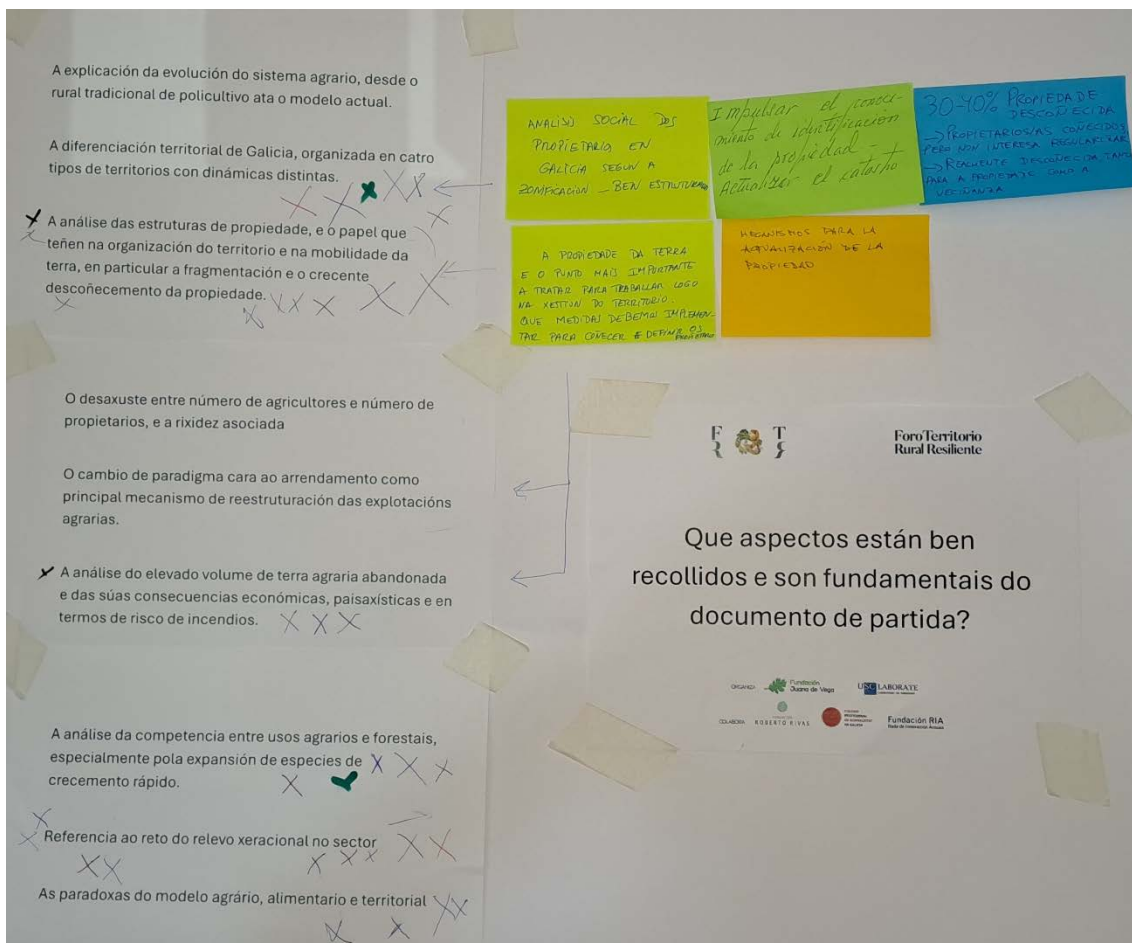
Hai moitas.

Casos de reorganización de explotacións en zonas de alta montaña. Explotacións máis grandes, pero con fortes carencias técnicas.

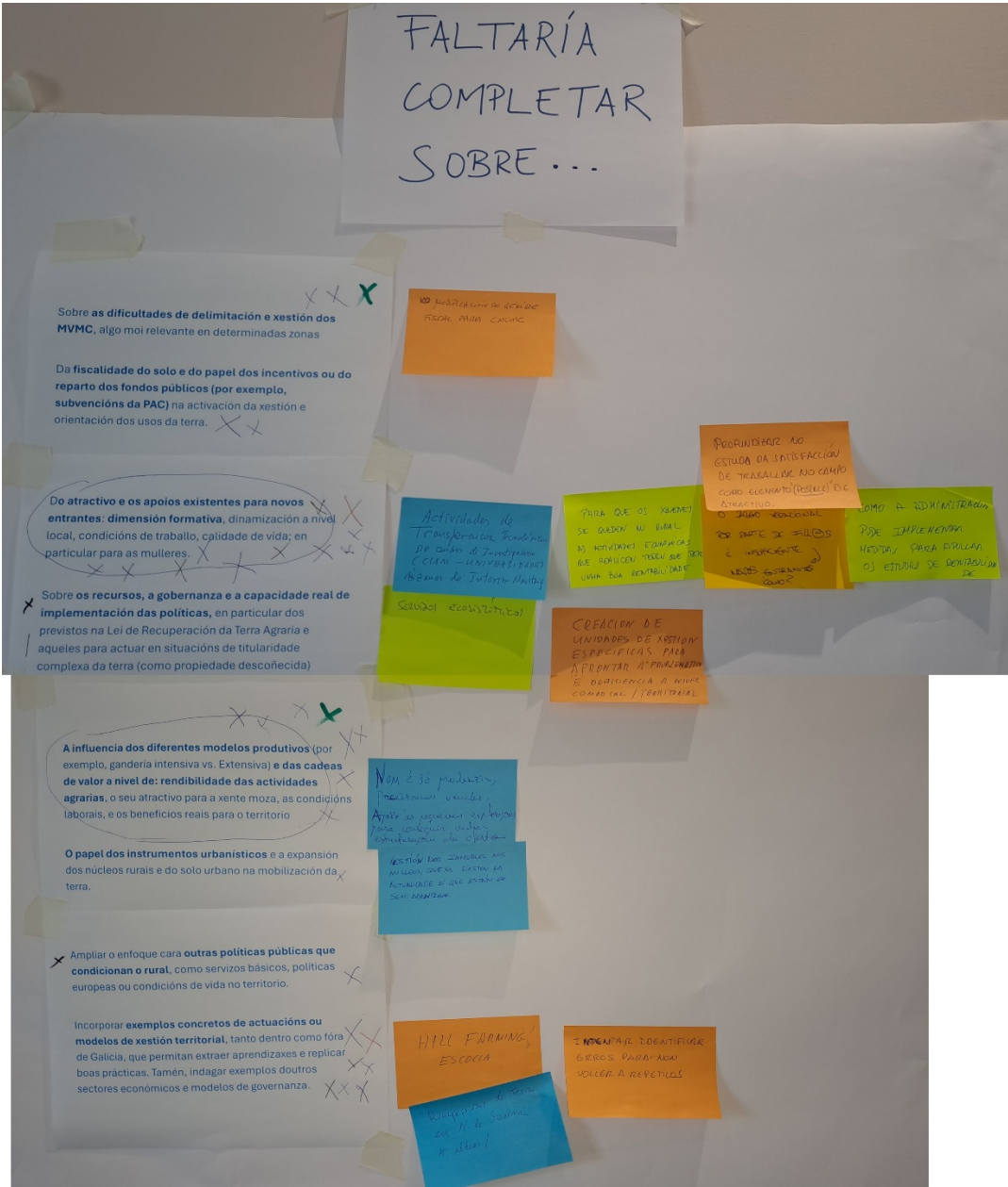
As permutas de Friol son un gran éxito

Si, Movegandex.

Paneis

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

Mesa de traballo “Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal”

Cales son as principais controversias ou puntos de conflito?

viabilidade de canalizar terras privadas abandonadas ou con titularidade difusa (descoñecidos, herdanzas sem resolver...) cara a novas incorporacións

a coherencia entre o discurso sobre a remuda xeracional e a orientación real das axudas públicas, que adoitan concentrarse en explotacións consolidadas e sectores maduros. Onde e a quen hai que apoiar?

diferenza entre abandono do uso agrario e abandono da propiedade. Implicacións xurídicas e territoriais

a capacidade institucional e a vontade real das administracións para aplicar a abondosa normativa (complexa en ocasións) e facela cumprir.

tensión entre o modelo tradicional de concentración parcelaria e a necesidade de novos enfoques que integren dimensión forestal, paisaxística e territorial. Re-estruturación parcelaria onde, para que e de que xeito?

situación actual dos MVMC, entre o seu potencial para a xestión profesionalizada e as dificultades institucionais ou organizativas que limitan o seu desenvolvemento. Intervención pública cando e para que?

o significado do aumento recente das compravendas e da mobilidade da terra (impulsado por determinados sectores), que pode responder tanto a procesos de reorganización agraria como a concentración ou expectativas especulativas.

necesidade de promover **modelos de silvicultura activa**, especialmente en territorios de litoral e baixa altitude.

o papel das estruturas de investigación agraria na xestión territorial

NON TER NEDO A EQUIVOCARSE AO FAZER CAS PROBRAS NEGAS COSEAS.

NON ENTREGAR: FORTALECER O CASO DE TITULARIDADE REAL (Herdeiros, Compañías, etc.) CAS PROBRAS DE TITULARIDADE DA TERRA

Simplificar el proceso de documentación.

TAREX MAIS ACTIVO DA AGRARIA - Atracción de MVMC (que non se van abandonar) - Atracción de xestións non abandonadas - Atracción de xestións de MVMC - Atracción de xestións de MVMC

COMPROMETIDAS DE DESPILAR CON INTERVENCIÓN DE XESTIÓN U.S. ESPECULACIÓN E RENDEMENTO DESDE O EXTERIOR CON INTERESE EXCALIBAO SEU CAMBIAR O USUARIU DA XESTIÓN

Flexibilizar el uso del suelo

FTT RRC

Foro Territorio Rural Resiliente

SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

ORGANIZA

Fundación
Juana de Vega

USC LABORATE
UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
LABORATORIO DO TERRITORIO

COLABORA

FUNDACIÓN
ROBERTO RIVAS

COLEXIO
PROFESIONAL
DE XORNALISTAS
DE GALICIA

Fundación RIA
Rede de Innovación Arousa